

KIS-857 – Gl. **accrétion** (p. 192), **accumulation** (p. 193), **ablation** (p. 194), **agrégation** (p. 195), **en altitude** (p. 195), **réel** (p. 197), **accident climatique** (p. 198), **halo** (p. 198), **préférentiel** (p. 200), **irisé** (p. 202), **ascendance** (p. 202), **ascension capillaire** (p. 203)

(GE ha GC – 12 09–03 10 05)

[Eskemm e sigur al labour renet gant Gab Cherel da sevel *Geriadur an Hinouriezh* (GEHIN)].

ACCRÉTION

“Grossissement d’une particule de nuage ou de précipitation par collision et union d’une particule de glace avec une gouttelette d’eau surfondue qui se congèle à l’impact.”

[GE – 12-28 09 05] Meneget eo bet c’hoazh Sz. *accretion* hag orin ar ger e La. *ad-cresco*, *accresco*¹. Koulskoude, amañ e ve gwell lezel *-kresk-a-gostez*, engwezhiet endeo betek re en termenoù pemdeziek, jedoniell, h.a. Gwell treiñ ouzh ur stirann all. Soñjal a ran e Br. *-tiñv-* (< hBr. *tum*²) bet kinniget a-dal d’an deveradoù diwar La. *a(lesco)*¹ hag arveret e domanioù all (*yezh kendiñvel*³) pell bras diouzh an Hinouriezh. Gwelout a rafenn a-walc’h Br. *ardiñvad* ha diouzh ezhomm ur verb *ardiñvañ*.

Gl. *grossissement*, Br. *muiadur*, *brasadur* zo karget a gennotadurioù, goubarek, optikel, h.a. (*muiaat ar feurmoù*⁴, *brasaat ur skeudenn*⁵). Ober a rafenn gant *kresk ec’honad*.

¹ Sl. La-08 287.

² Sl. DGVB 325.

³ Sl. La-14 166.

⁴ Sl. GEAK 131.

Gl. *précipitation*. Ober a rez gant Br. *koemp*⁶. Tri c'hemeradur zo avat da Gl. *précipitation* : a) an argerzh, eleze ar *c'hoempañ*, b) an anadenn, eleze ar *c'hoempañ*, ar *c'hoemp*, c) divoud an argerzh (ar glav, an erc'h, h.a.), eleze ar *c'hoempad*. E 'z frazenn emañ ar c'hemeradur c). E melladoù all emañ ar c'herienn *particules précipitantes* ; da dreiñ e ve : *rannigoù o koempañ* pe, *skañvoc'h* : *rannigoù koempad*, *rannigoù koempat*.

Gl. *union* (*d'une particule de glace et d'une gouttelette d'eau*). Ur pleg en holl yezhoù eo astenn d'an alvez arver ar gerioù diwanet en amgant ar vuhez. Gwell koulskoude na vont diezhomm diouzh ar pleg-se. En degouezh, ez eus termenoù a-walc'h arveret en amgant an alvez endeo evit ma tremenfemp hep mont davit termenoù goubarek evel *unanidigezh*, *unaniezh*, pe un deverad *kenunaniezh* diwar *kenunaniñ* luniet gant an Tad TURIAW en e droidigezh eus *Pacem in Terris*⁷. An termen gallek e unan, *union*, er frazenn a venegez, zo sachet betek ar penn pellañ eus e sterva ; un arver teologek, politikel, kevredadel, bredoniell en deus bet hepken e-pad pell ; ma ne fazian ez eo bet amprestet gant skiantoù an alvez en 20t kantved hepken, evit deskrivañ uniedigezh (*fusion*) an atom evel *union* etrezo. Pezh a c'hoarvez etre ar rannig skorn hag an dakennig dour zo pell a vezañ ken kemplezh hag uniedigezh div atomenn ha gwell tremen gant ur ger eeunoc'h evel *kenbeg*, *kenstag*, h.a. An droidigezh a gemerfe neuze ar furm-mañ :

“*Kresk ec'honad ur rannig koulmoul pe goempad diwar genstok ha kenbeg ur rannig skorn gant un dakennig dour dreistteuz o skornañ da geñver an enorc'h.*”

ACCUMULATION

“Quantité d'eau à l'état solide qui vient s'ajouter par alimentation à un glacier ou à un champ de neige.”

[GE – 12 09 05] Kevazas eo treiñ Gl. *accumulation* dre Br. *yoc'hiñ* pe un deverad anezhañ, evel *yoc'hadur*.

⁵ Sl. GEME 15.

⁶ Sl. GEVER 361-362.

⁷ Sl. *Preder* 110 38.

Gl. *alimentation*. Treiñ a rez dre *enodiñ*. Da gentañ e 'm eus kavet iskis dibab an termen-se (pa n'eus bet graet gantañ betek henn nemet en Armerzhouriezh, er Vevedouriezh hag er Stlenneg). Hogen, an arver a rez anezhañ en Hinouriezh, pell enta diouzh e arverioù kent, zo nes kenan da ster hBr. *ot* ("teurel") ha dreist-holl Kb. *odi* ("erc'hiñ"). Ar frazenn a savfen evel henn :

“Kementad dour er stad sonnel oc'h enodiñ ouzh ur skornredenn pe ouzh un erc'heg” (enodiñ o vezañ kevatal da Gl. venir s'ajouter par alimentation).

ABLATION

[GC – 26 09 05] Mar degemeromp Br. *enodiñ* e sterva Gl. *accumulation* e 'm boa soñjet da gentañ kinnig Br. *ec'hodiñ* a-dal da Gl. *ablation*, despizet evel henn :

“Ablation. Ensemble des phénomènes qui enlèvent de la neige ou de la glace à la surface d'un glacier ou d'un champ de neige.”

[GE – 28 09 05] *Enodiñ* e sterva Gl. *accumulation* a gompren evel "kouezhañ e-barzh" dre gorvoiñ ar c'hemeradurioù kozh ha kembraek eus *odiñ*. Evel a ouzout, ez eo bet kinniget ar ger-se en Armerzhouriezh da gentañ. Er Stlenneg, e 'm eus arveret ur wech (ha dilezet da heul betek gouzout) *enodiñ* "pakañ e-barzh"⁸ e gin da *ec'hodiñ* "teurel er-maez". Dav merkañ ar c'hemm e goulun an argerzh a zo etre *enodiñ* er c'hemeradur armerzhel "teurel e-barzh"⁹ hag *enodiñ* er c'hemeradur "kouezhañ e-barzh" a ginnigez ; merkañ ivez e verk *enodiñ* an argerzh e unan (a lakaez da gevatal da *alimentation*) tra ma verk *accumulation* disoc'h an argerzh.

E berr, an *ablation* n'eo ket un "teurel er-maez" ; moarvat, disoc'h argerzh an *ablation* zo ar gin eus disoc'h argerzh an *accumulation* ; an argerzhioù o unan avat n'int ket ar gin an eil eus egile. Derc'hel a ran d'an alioù a roen dit d'an 12 05 05¹⁰ ha kinnig an droidigezh :

⁸ Sl. La-10 79.

⁹ Sl. *Emsav* 19 214.

¹⁰ Sl. La-17 124-125.

“*Traoladur* – Hollad an anadennoù a c’hoarvez a goazhañ gwiskadoù gorre ur skornredenn pe un erc’heg.”

AGRÉGATION

“On dit qu’il y a agrégation quand des particules solides précipitantes se combinent dans l’atmosphère pour former des particules plus grosses, p. ex. des grêlons.”

[GE – 12 09 05] Gl. *se combiner*. Diaes eo ober gant *kengediañ* amañ, rak *kediañ* a arverer evel kevatal da Gl. *combinaison* er ster kimiek ; amañ e vez arveret ar ger gallek en ur ster fizikel laosk. Gwell : *kenstrollañ* pe *kendolpañ*.

[GC – 26 09 05] Kinnig a rez Br. *dazañ* a-dal da Gl. *agrégation*. Quid a-zivout *dazañ* ? Gwelout a ran ur reveziadenn eus Br. *dazadur* (Gl. *agrégat*) en un notenn Brederouriezh¹¹.

[GE – 28 09 05] Br. *dazañ* a ginnigan evit ar wech kentañ e GEVE.ms en termen *dazañ ar pladanoù* (Gl. *agrégation plaquettaire*), despizet evel henn : “*Anadenn o c’hoarvezout, in vivo, da heul englenadur ar pladanoù ouzh ar c’hollagen, anezhi pegadur ar pladanoù an eil re ouzh ar re all.*” Orin ar ger zo e hBr. *desi*, liester eus *das*¹², hemañ meneget c’hoazh gant GReg. e-kichen *tas* (daralladenn dre zelanvad Gl. *tas*, stumm dibabet da furm e GIBR), Kb. *das* "rick, stack, mow ; heap, pile" ; kv. Kb. *dasu* "to stack, rick ; pile or heap up". Setu penaos e trofen ar frazenn :

“*Lavarout a reer ez eus dazadur pa vez rannigoù sonnel koempat o kendolpañ en aergelc’h e rezh rannigoù brasoc’h, grizilhenoù da skouer.*”

EN ALTITUDE

“**Aérographe.** Météorographe utilisé pour des mesures en altitude.”

[GE – 12 09 05] Treiñ a reer Gl. *altitude* "pellder diazerc’h diouzh live ar mor" dre Br. *uhelder*. E GEVER e troit Gl. *en altitude* dre Br. *en aer, en*

¹¹ Sl. La-15 95.

¹² Sl. DGVB 136.

uhel, en uhelder. E lavar an Hinouriezh avat e ranker kerzañ termenoù all, da skouer evit treiñ Gl. *à haute, à basse altitude*. Stambouc’h pe dislavar geriel e ve komz eus *uhelder uhel* (pe *uc’hañ, uhelañ*), *uhelder izel* (pe *isañ, izelañ*). — arabat korvoiñ betek re brient an termenoù skiantel bezañ dibourc’het diouzh o holl gemeradurioù nemet unan¹³. Un diskoulm a ve anezhañ treiñ Gl. *en altitude, à haute altitude* dre an adanv Br. *uc’hael* ha Gl. *à basse altitude* dre Br. *isael* ne hañval ket bezañ kevazas dre ma ve re vras al lamm d’ober etre ar ster diarlenn hag ar ster mennet, dre ma ve *uc’hael* en arvar da vezañ intentet *uc’h + ael*, erfin dre ma vez korvoet kalzik endeo *uc’h-, is/z-* da verkañ kementadoù er Fizik, er Jedoniezh, h.a. Gwell, da ’m meno, klask ur gedrann all evit merkañ liveoù uhelañ hag izelañ an aergelc’h. E GEGO e ’m eus graet gant *krec’h* ha *traoñ* evel kevatalioù da La. *superior, inferior*. En Hinouriezh, o terc’hel kont eus ar c’hemm diarsell hag ivez eus an ezhomm a vez da sevel deveradoù, e c’hallfed dibab an daouad *laez, diaz*, kedrannoù aesoc’h da gediañ.

[GE – 15 09 05] Emaout o paouez lavarout din er pellgomz ez eo Gl. (*haute*) *altitude, haute atmosphère* heñvelster, heñvelarver ac’hoel e lavar an hinourion hag e rez te kenkoulz gant Br. *aergelc’h uhel, uheloabl*. Derc’hel a rafen evelkent da ginnig an div gedrann *laez, diaz* evit merkañ gwiskadoù uhel hag izel an aergelc’h. An diskoulm eeunañ e ve ober gant *laezaergelc’h, diazaergelc’h* pe, evit skañvaat, dre veztroc’hañ : *laezkelc’h, diazkelc’h*. Diskoulm ken eeun all, dre losttroc’hañ : *laezaer, diazaer...* Evit a sell orin Br. *laez*, e chom mut ERNAULT warnañ ; FLEURIOT avat a ziskoach ur roud anezhañ e hBr. *anlaedam*¹⁴. Alese an droidigezh a ginnigan d’an enmoned *aérographe* :

“*Aerluner g. -ioù, aérograf g. -où. Hinluner arveret evit ar muzuliadoù en uheloabl* (pe : *el laezkelc’h, el laezaer*).”

[GE – 03 10 05] Kemeromp un enmoned all hag an droidigezh a ginnigez :

¹³ Sl. La-09 19.

¹⁴ “**anlaedam** "j'entre", "I enter", "I go into" [...]. The original meaning might have been "je monte", "I go up"” (DOB 391).

“**Aéronomie.** Étude de la haute atmosphère, particulièrement en ce qui concerne sa composition, ses propriétés et ses mouvements, et le rayonnement qu'elle reçoit de l'espace extra-atmosphérique.”

“**Aeronomiezh.** Studi eus an aergelc'h uhel ha dreist-holl eus e genaoz, e berzhioù, e gorzh hag ar skinadoù a zegemer digant an ec'hegor.”

Evel henn ez azverfen da destenn :

“**Laezaeroniezh, aeronomiezh.** Studi eus al laezaer ha dreist-holl eus ar genaoz, ar berzhioù, ar gorzh anezhañ hag eus ar skinadoù o tont outañ eus an ec'hegor.”

RÉEL

“**Animation des images de nuages.** Présentation d'une séquence d'images de nuages montrant leur évolution et leur déplacement à une vitesse très supérieure à la vitesse réelle.”

[GE – 15 09 05] Evel ma c'hoarvez alies, e sav kudenn gant an doare da dreiñ Gl. *réel*. E GEVER, pa gomzit eus *avel dien*¹⁵, en he c'hevenebit ouzh loc'h an aer a stader pa verdeer ; gwerc'hel eo an daou loc'h eus an aer, ken an avel aergelc'h, ken loc'h keñverel an aer dre berzh ar merdeñ, met al loc'h kentañ a varner evel *avel* er ster strizh, evel *avel dien* emezoc'h. En e ster diazez e talvez *dien* kement hag "asur, diarvar" ; doareañ a ra enta un erganad barn. Merkomp an daou gemeradur a zo d'ar ger : *a*) e domani an erganañ, da heul KANT, e lakaer kemm etre ar barnadoù gwirevek hag ar barnadoù dienevek¹⁶, etre stadañ un deberzh (gwir eo ez eus barzhed e Breizh) ha stadañ ur retvez (*dien* eo ez eo 180 derez sammad kornioù un tric'horn) ; *b*) e domani ar c'hantouezañ¹⁷ e keveneber roadennoù krai ar merzhout hag an un roadennoù dezvarnet war glask da warded an traoù merzhet (loc'h hañvalat, manat an Heol ha loc'h gwir, *dien* an Douar). E diarsell ar Boelloniezh ez anad arver *b*) evel ur rikladur eus ar ster *a*) : an erganad “an Douar a vez o c'hwelañ” zo ur barnad gwirevek ha n'eo ket dienevek. Padal, e-keñver ster

¹⁵ “Le vent atmosphérique est celui que l'on sent sur la plage. On l'appelle aussi *vent réel*. An *avel aergelc'h* zo an *hini a verzher war an draezhenn*. Anvet eo *c'hoazh avel dien*” GEVER 442-443.” Sl. ivez ar studi eus ur c'hraf damheñvel, La-17 113.

¹⁶ Sl. La-11 325-326.

¹⁷ Sl. La-10 235-236.

diazez *dien*, an arver *b*) n'eo ket kammsteriek : gwir, diarvar eo e vez an Douar o c'hwelañ. Heñvel dra, gwir, diarvar eo ez eus eus an avel aergelc'h — ha dre ledentalañ e reer anezhi avel wir, diarvar, *dien*. Evel dinoaz e c'haller sellout ar rikladur ster en degouezh strizh ma tarbenner evit *dien* ar c'hemeradur "kevenep da *manat*". Hogen kouezhañ er c'hamsterioù e ve kas pelloc'h ar rikladur hag arverañ *dien* e-lec'h *gwerc'hel*, *beziat*, *louer*. E 'z frazenn e kevenebez ar c'houmoul hag ar skeudennoù anezho, eleze ur werc'henn hag an derc'hennad anezhi. Kevenebiñ a rez an tizh er werc'henn, *tizh ar c'houmoul gwerc'hel* (pe, dre ledentalañ : *tizh gwerc'hel*) ha *tizh ar c'houmoul derc'hennet er blivad*, a c'hallfed ober *tizh blivadel* anezhañ.

“Bliverezh ar skeudennoù koumoul. Diskor ur gemalenn skeudennoù koumoul o tiskouez an dedroad hag an dilec'hiad anezho gant un tizh kalz brasoc'h eget an tizh gwerc'hel.”

ACCIDENT CLIMATIQUE

“Accident climatique, Sz. climatic revolution. Variation climatique se produisant sur de très longues durées (plus de 10⁶ années).”

[GE 23 09 05] Direbech e kavan da droidigezh eus an despizadur :

“Argemm hinel o c'hoarvezout e-doug padvezhioù hir tre (en tu all da 10⁶ vloaz).”

Iskis avat e kavan an termen gallek pa na hañval klotañ na gant e gevatal saoznek na gant an despizadur. Ha dereout a ra amañ an termennoù brezhonek a roer boas da gevatal da Gl. *accident* ha da Sz. *revolution* ? Bezet pe vezet, loc'hañ a zleez diwar an despizadur ha, pa 'z eus anv eus un anadenn gelc'htroek, kemer *-tro-* da stirann (evel e *dedreiñ*, *emdreñ*), ha dibab ur rakger o kennotañ gorregezh an treiñ. Soñjal a ran e *mor-* ; nebeut arveret eo er yezh kempred ; ur stumm eus *mar-* eo hervez GP¹⁸, nemet ez eus gantañ ur skalfad durc'hadurioù ster eginiek ha dispis diwar levezon heñvelsonioù evel *mor*, *mored*, *morgousk*, *morvitell*, h.a., *mordo*, *mors* (sl. *morgablus*, *morgemm*, *morsilat*¹⁹ e Da-63). Soñjal a ran e *mordreiñ*, *mordroad* gant ar

¹⁸ Sl. *Ar Stourmer* (STRM) 138 ; sl. ivez GMB 393.

¹⁹ Termenoù degaset gant René LE GLÉAU, sl. Da-63 61-62.

ster "dedreiñ, dedroad gorrek" — durc'hadur a gaver endeo e *moroksidañ*²⁰. Kinnig a ran treiñ Gl. *accident climatique* dre Br. *mordroad hinel*.

HALO

“Phénomène de halo consistant en un arc coloré, rouge à son extrémité supérieure ; il s'étend sur 90° parallèlement à l'horizon.”

[GE – 15 09 05] Bomm a droez :

“*Rodenn anezhi ur wareg livek, ruz he dibenn uhelañ hag astennet war 90° a-genstur d'an dremmwel.*”

Poan 'm eus oc'h empentiñ ur *rodenn* (kelc'hiek neuze ?) a zo war un dro ur *wareg* (linennek neuze ?), ha nebeutoc'h c'hoazh an *dibenn uhelañ* eus ar *rodenn* pe eus ar *wareg* a-stur gant an *dremmwel*.

[GC – 26 09 05] Kompren a ran da strafuilh. Ret eo anavezout despizadur an *halo* en Hinouriezh :

“**Halo.** Groupe de phénomènes optiques ayant la forme d'anneaux, d'arcs, de colonnes ou de foyers lumineux, engendrés par la réfraction ou la réflexion de la lumière par des cristaux de glace en suspension dans l'atmosphère.”

“*Stroll anadennoù optikel dezho un neuz gwalennoù, gwarennoù, kelfennoù pe vammennoù luc'h, stummet gant gouskog hag amskog ar gouloù dre berzh ar strinkennoù skorn arluget en aergelc'h.*”

Kavet 'm eus ar Br. *rodenn* da gevatal da Gl. *halo* in GEME, met n'eo ket bastus ar ger e tachenn GEHIN evel m'en diskouez ar skouer a 'c'h eus talet outi. Soñjet e 'm boa e vefe disoñjet ster orin ar ger dre an arver ha dre se degemeret Br. *rodenn* e pep degouezh.

Evit a sell an *dibenn uhelañ* e tleomp lenn : *ar vevenn uhelañ, an erion uhelañ*.

[GE – 23 09 06] Evel ma 'c'h eus displeget din er pellgomz, an *halo* n'en deus ket atav stumm ur c'hele'h en dro d'un astr pe d'ur vammenn luc'h ; ar ger a arouez nep furmadur luc'hek ameeun oc'h anadiñ en oabl. Kinnig a ran luniañ un hanc'her diwar ar stirann *-loù* (hBr. *lou*, Kb. *lleu*,

²⁰ Sl. Da-64 94.

Br. *gouloù*) hag ar rakger *am-* (hemañ o talvoud dre e zure'hadurioù ster *a*) "en dro da" evel en *amdroc'h*, *b*) "damnac'h" evel en *amc'houlou*, *c*) "nann (war eeun)" evel en *ameeun*). Ar gudenn a chom eo ha skrivet e vo *amloù* evel e *gouloù*, *amc'houlou* pe *amlaou* evel e *naou*, *fraou*. An damant glanyezhañ a c'houlenn *amloù*, an eeuned a gasfe da *amlaou*. Ma, lakaomp *amloù* betek gouzout na pa ve evit mirout ar ger nes da *gouloù*. An deveradoù a ve *amlaouiñ*, *amlaouek*, *amlaouel*, h.a.

Ne 'm eus ket meneget Br. *gweraouen* dre ma ro ar yezhoniourion da gedrannoù an hanc'her-se gerdarzhioù kevarall : RHYS RC (1873-1875) 192 a wel er ger brezhonek ar c'heveleb da Kb. *gollewin*, *gorllewin*, *gulleuin* ; ERNAULT RC12 (1891) 415 en intent evel keveleb Kn. *gor-+ lewen* (< *lou + -in*) ; LOTH o soliañ war RHYS a denn Br. *-louenn* eus **legh* "être couché" ; ERNAULT GMB (1895) 300-301 a veneg gerdarzh STOKES o reiñ *guere-*, *guele-* da geveleb da Kb. *gwawr* ; GPC a ro *gorllewin*, *gollewin* < *go-*, *gwa-* + (dichon) *lleu* 'golau' — pezh a zerva flipadenn GP : kemmañ a ra ar gerdarzh pep 20 vloaz.

Evel just, netra ne virfe a ober *rodenn* eus un *amloù* kelc'hiek.

PRÉFÉRENTIEL

“Arcs faiblement colorés au-dessus et au-dessous du Soleil produits par la réfraction de la lumière sur des cristaux de glace à orientation préférentielle ; de ce fait on les observe plus rarement que les phénomènes produits par des cristaux à orientation aléatoire.”

[GE – 15 09 05] E lec'h all e rankimp studiañ an daou generadur eus Gl. *aléatoire* : "dargouezhek", "diforzh" ; amañ, enebet ouzh *préférentiel*, ez eo *aléatoire* arveret er c'hemeradur "diforzh". A du 'rall, merkomp ez eo Gl. *orientation préférentielle* un doare heut da lavarout n'eo ket diforzh durc'hadur ar strinkennoù, hag ez eus lañs gant un durc'hadur war ar re all. E galleg n'eur ket deuet a-benn da gaout un termen kewer evit merkañ ez eus estreget diforzh. Ober a reer gant adanvioù evel *préférentiel*, *électif* (sl. *amnésie élective*), *directif* (sl. *lumière monochromatique très directive*²¹), *localisé* (sl. *information localisée*²²), *séparé*, *particulier*, *déterminé*, *sélectif*,

²¹ Sl. GSTL ¶ 1251.

²² Sl. GSTL ¶ 2355 ; sl. ivez ¶ 2357 ∇

h.a. E brezhoneg hon eus strivet da zec'heriañ unvanoc'h ar c'heal-se, dre heuliañ da gentañ strewidigezh an termenoù gallek : *gwellvezel* (a-dal da *préféréntiel, de faveur*²³), *ankoun hanbarus* (*amnésie électorale*²⁴), *luc'h hanroudek* (*lumière directive*), *stlenn hanlec'hiet* (*information localisée*), *meuz handaolek* (*spécialité culinaire*²⁵) *hanbarzhet* (*ségrégé*²⁶), *hanbred* (*instant déterminé*²⁷), *dibarek* (*particulier*), *haeziñ diuzel* (*accès sélectif*²⁸). Pep hini eus an adanvioù-se a zec'her ar c'heal, juntet alies ouzh ur c'heal all : *gwellvezel* (*préféréntiel, de faveur*), *diuzel* (*sélectif*) o kennotañ keal ur fiñvad bred, un devredad ; *dibarek* (*particulier*) a-gevenep da *hollek*, h.a. Notomp ar furm c'hramadeged arbez + destier²⁹ eus ar bommoù *priz gwellvezel, haeziñ diuzel*. Notomp dreist-holl an durc'hadur ster gounezet gant ar rakger *han-* dre e lies revout er c'hevatalioù brezhonek.

Sellomp dres bremañ ouzh an termenoù rakgeriet dre *han-*, sk. : *luc'h hanroudek* ; ganto emañ div wech ar furm arbez + destier : a) er stroll pennanv + adanv, b) en adanv e unan, *han-* o sammañ kefridi an destier ha *-roud-* kefridi an arbez. Daoust ma kaver an adanv hBr. *han* (ha hKb. *hân*) gant ar ster "all, kevarall", e vije re goustus d'ar yezh e adkemer ent diged gant ar ster a glaskomp dec'heriañ. An diskoulm e ve e zerc'hel evel rakger ouzh ur stirann bennanvel dezhi an erdal ledanañ gwellañ ; er skouerioù roet a-zioc'h ez eus da *roud, lec'h, taol, parzh, pred* erdalioù bevennek hag o taveiñ da rummoù ergeñverennoù spis ; ur stirann ez eus koulskoude a zo dezhañ un erdal ledan ha, dre an arver, ur skalfad ergeñveriñ aet war zispisaat, *par* an hini eo : e orin er wrizienn **q^wer* "ober, seveniñ" a ro da spurmantiñ hiravanturioù e steriegezh ("ampoent, logell douar", h.a.) ha da intent penaos emañ degouezhet e-barzh bommoù idiomatek (*en ur par berr, par pellañ ar bed, e par ar marv*, h.a.) koulz hag e deveradoù niverus : *ampar, debar-, erbar, goubar*, h.a.³⁰. Merkomp en en kaver en adanv *hanbarus* : an *ankoun*

²³ Sl. GEAK 85, 180.

²⁴ Sl. GEVE.ms. ; La-09 319.

²⁵ Sl. La-10 131.

²⁶ Sl. SADED Don-2/4 ; Da-64 79 ;

²⁷ Sl. La-11 212 ; La-13 428

²⁸ Sl. GSTL § 3819.

²⁹ Sl. La-16 216-222

³⁰ Sl. La-09 317 hh.

hanbarus zo an ankoun eus arroudoù 'zo hepken eus ar buhezadur. Kinnig a ran deverañ diwar *hanbar-* hag ober gant *hanbarek*, *hanbarel* evit dec'heriañ ar c'heal hon eus digejet, hag eñ dec'heriet gant Gl. *préférentiel* er frazenn da dreñ : *un durc'hadur hanbarek* a-gevenep *d'un durc'hadur diforz*. Ken e ve roud *hanbarek*, *lec'h hanbarek*, *taol hanbarek*, *pred hanbarek* heñvelsterioù a-getep da *hanroud*, *hanlec'h*, *handaol*, *hanbred*; ken e c'hallfed arverañ *handurc'hadur* koulz ha *durc'hadur hanbarek*. A-gemparzh, koulz ha gant *durc'hadur diforz* e rafed gant *nepdurc'hadur*, *durc'hadur neparek*³¹.

IRISÉ

“**Anthélie**. Tache de forme arrondie, d'un blanc pur, parfois irisée ou entourée d'anneaux ou d'arcs colorés, qui, très rarement, apparaît à l'opposé du Soleil et à la même hauteur au-dessus de l'horizon.”

Gl. *irisé* "warnañ livioù ar ganevedenn"; VALLÉE en doa kinniget *amliv(et)*, heuliet gant HEMON e DFBH, met nag en NDBF, nag e GIBR (moarvat en doa VALLÉE soñjet e Kb. *amliv*, *aml-liw*). Re hir e ve *kanevedennek*; diaes e ve ivez ober gant Br. *envezek*, diwar Kb. *enfysaidd* (*envez* o kaout unan eus sterioù Kb. *enfys* a dalvez ivez "gwareg ar glav"); pe gant ur c'heveleb da Kb. *symudliw*, ar *-mud-* ennañ o tont eus La. *mutare* "dilec'hiañ, kemmañ", tra ma teu ar *-mut-* eus Br. *simut* eus *mutus* "na gomz ket". Al. *regenbogenfarbig*, ent diarlenn "a liv gant gwareg ar glav" a ve ken diaes all da loc'hañ diwarnañ: en e gichen emañ Al. *Irisfarbe* "liv(ioù) ar ganevedenn", *irisieren* "kaout, kemer, reiñ livioù ar ganevedenn". E GEME e 'm eus termet etre *irizet* ha *dazluc'hek* a-raok degemer hemañ diwezhañ (HEMON a laka *dazluc'h* da gevatal da *reflets changeants*, ster na gouezh ket re bell diouzh hini *irisation*).

ASCENDANCE

“**Ascendance** # *courant ascendant*. Mouvement vertical de l'air vers le haut et de faible extension.”

³¹ Skouerioù all eus arver *nep-* da zec'heriañ keal an diforz: *nebahel*, *nebamzer*, *nepgour*, *nebek*. Sl. La-17 215-217.

[GE – 15-23 09 05] Evit treiñ Gl. *ascendance* amañ e ve diaes deverañ diwar *argrec'h* o vezañ ma talvez endeo "an darn eus ar stêr etrezek he andon"; kel zo eus ul "loc'hadenn a-zerc'h war grec'h"; arveret hep an destier *a-zerc'h* e ve ar c'heal arzremmel en arvar da aspadout e-barzh *war grec'h* pe *argrec'h*- : mont en argrec'h ur stêr zo mont war-du he andon, dre ul loc'hañ nad eo ket a-zerc'h. Soñjet 'm eus, met re goustus e ve evit dec'heriañ ur c'heal boutin, mont diwar skouer ar c'hembraeg ha pourchas d'ar brezhoneg ar c'houblad *askenn-diskenn* kevelep da Kb. *esgyn-disgyn* ? Gwell arbennikaat ur stirann all evit merkañ al loc'hañ a-zerc'h ; o vezañ ma reer *pignerez* eus an ijinenn a laka da sevel a-zerc'h, e kav din ez eo gwell ober gant *pign*, *war bign*, *arbign* ha skridaozañ evel henn :

“*Redenn bign. Loc'hadenn aer, a astenn bihan, a-zerc'h war grec'h.*”

ASCENSION CAPILLAIRE

“**Ascension capillaire.** Ascension de l'eau au-dessus de la nappe libre sous l'action de la capillarité.”

[GE – 15-23 09 05] Treiñ a rez Gl. *nappe libre* dre Br. *gwelead dourus*. Ul linkadenn eo ? GIBR avat a ro "(1) aqueux, plein d'eau. C. (2) qui produit de l'eau". Met GReg. dija a ziforc'he *dourecq* "plein d'eau" ha *dourus* "sujet à donner de l'eau" hag abaoe eo bet dalc'het ar sterioù gant ar skrivagnerion — lakaet er-maez TALDIR a gomze c'hoazh eus ur *sonerezh poblus*³².

[GC – 26 09 05] Kompren a ran Gl. *nappe [phréatique]*, eleze "*nappe aquifère superficielle, non séparée de la surface du sol par une couche imperméable*" ha kredet 'm eus kinnig Br. *gwelead dourus* war skouer Br. *erc'hus*, Gl. *qui amène de la neige* (GIBR) ; Br. *glavus*, Gl. *qui amène la pluie* (GIBR) ; Br. *arnevus*, Gl. *qui produit des orages* (GIBR). Pelec'h emañ al linkadenn ?

[GE – 28 09 05] Ent diarlenn hepken e talvez Gl. *aquifère* kement hag "o teurel dour" ; en arver en en intenter "a zo dour ennañ". Evel adanv : “Qui contient de l'eau. *Nappe aquifère*” (Pet. Rob.). Evel pennanv : “*un aquifère est un complexe physicochimique constitué de deux phases indissociables* :

³² War arver *-ek*, *-us*, sl. VALL. XXI-XXIII. Sl. ivez La-13 258-259.

solide (ou roche réservoir) et eau". "Un gisement d'eaux souterraines utilisable comme source d'eau est appelé « couche aquifère », « aquifère » ou « nappe d'eau souterraine »³³. " En arver-se e tere Br. *dourek* (VALL. "EAU [...] qui contient (naturellement) de l'eau *dourek*"). A se e c'haller ober gant *un doureg* b. evel heñvelster da *gwelead dourek* (evel ma reer gant *houarneg*, en ur lezel ar c'hemeradur "aquarium" a gaver er valleeg peogwir e reer bremañ gant *akwariom*), hag arverañ ivez *lennad dour danzouar*.

A-du ganit evelkent evit ober gant deveradoù dre al lostger *-us* e kemeradurioù 'zo : e diarsell an Douarouriezh e lavarer *ur garregenn houarnek*, *aourek* "a zo houarn, aour enni" ; e diarsell an Armerzh e lavaror *houarnusoc'h eo ar Ruhr eget Breizh*, *aourusañ broioù ar bed* "en araez da genderc'hañ houarn, aour". Heñvel dra e c'haller komz eus *tiriadoù dourus Israel* "a c'haller eztennañ dour anezho".

³³ *Enc. Univ.* 9 645-646